

PRIKAZI KNJIGA

Dr Duško Dimitrijević, **DRŽAVNE GRANICE NAKON SUKCESIJE SFR JUGOSLAVIJE**, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2012, str. 481

Granice između suverenih država u savremenim međunarodnim odnosima služe kao materijalni oblici razgraničenja delokruga državnih nadležnosti, ali i kao linije neophodne povezanosti u celinu međunarodne zajednice, čiji opstanak u krajnjem slučaju zavisi upravo od korišćenja granice u svrhe dobro-susedske saradnje i uzajamnog poštovanja integriteta suverenih jedinki sa obe strane granične linije. Svakako, postepeni razvoj nadnacionalnih tvorevina na globalnom i regionalnom nivou pomera funkcionalnu važnost teritorijalnog važenja državnih pravnih poredaka, u korist zajedničkih interesa čovečanstva i univerzalne nadležnosti međunarodne zajednice. Ta pojava, međutim, ne oduzima na važnosti temi granica, jer njihovo utvrđivanje i dalje predstavlja neophodan preduslov za precizno ograničenje državnog suvereniteta. Shodno tome, čak i u vremenu kada su u našem političkom diskursu podobro odomaćena predviđanja o skorom utopljanju državne teritorije Republike Srbije u zajedničku zonu jedne nadnacionalne tvorevine kao što je Evropska unija, a koja će činjenica, prema tim predviđanjima, za posledicu imati i rešenje svih spornih pitanja granica, jedna knjiga o otvorenim graničnim pitanjima našeg regiona ne sme da izgle-

da kao štivo koje ne zaslužuje mnogo pažnje. Državna suverenost i teritorijalni integritet osnovne su vrednosti na kojima će međunarodna zajednica nastaviti da počiva u dogledno vreme, pa stoga jedno ovako ozbiljno naučno utemeljeno i obiljem argumenata potkovano delo koristi ne samo interesu naučne zajednice već i visokom državničkom interesu.

Autor je u ovoj knjizi obuhvatio tematiku granica ne samo Srbije sa bivšim jugoslovenskim republikama, već i granica svih ostalih republika međusobno, pa je tako čitav region nekadašnje SFR Jugoslavije na sveobuhvatan način postavio u kontekst istraživanja, sa svim problemima, nedoumicama i mogućim pravcima razrešenja spornih pitanja. Na taj način dobilo se objektivno delo, naučnog karaktera, koje se sa pozicija strogog pridržavanja pravila međunarodnog prava bavi osetljivim političkim temama, što je po našem mišljenju jedini ispravan i moguć stav. Iz potrebe za temeljnošću i sveobuhvatnošću, kao i međunarodno-pravnom prizmom posmatranja proizlazi i struktura izlaganja u knjizi koja se može podeliti na tri uočljive celine.

Prvu celinu možemo nazvati teorijskom. U njoj se izlažu i pojmovno determinišu na generalnom planu teme koje su neposredan predmet naslovne prob-

lematike. Tako se utvrđuje pojam i evolucija termina državne granice i tipologija državnih granica (poglavlja 1, 2. i 3). To je materijalni deo teorijskog dela. Sledeća dva poglavlja, 4. i 5, posvećena su proceduralnim pitanjima utvrđivanja pravnog osnova povlačenja granica, tehnike povlačenja granica na različitim geofizičkim prostorima (kopno, more, granične vode, vazdušni prostor i kosmos, dno i podzemlje, polarne oblasti), postupaka zaključenja ugovora o razgraničenju, delimitacije, demarkacije i delineacije. U okviru ovog dela postoji i posebno poglavlje broj 6 posvećeno pitanju međunarodnog prava sukcesije i državnih granica, sa naročitim osvrtom na primenu principa *uti possidetis* u slučaju sukcesije država. Ova celina služi kao izvrstan uvod u problematiku za neupućenog čitaoca, ali i predstavlja neophodan ram slike otvorenih graničnih pitanja između država sukcesora bivše SFRJ.

Druga celina je pravno-istorijskog karaktera. U njoj se objašnjava razvoj teritorijalnog prostora bivše SFR Jugoslavije od stvaranja prve državne tvorevine Južnih Slovena nakon prvog svetskog rata, pa do savremenih dana, u smislu međunarodnog pravnog razgraničenja na spoljnom planu, prema drugim suverenim državama, ali i unutrašnjeg razgraničenja u obliku administrativno-teritorijalnih podela. Autor je u svojoj istorijsko-pravnoj analizi na njemu svojstven način činjenično iscrpan i pravno temeljan, ali i međunarodno-pravno dovoljno jasan i zanimljiv da bi približio problematiku jugoslovenskih granica i čitaocima koji se ne bave ovom problematikom. U monografiji se pažljivo navode topografski opisi svakog

pojedinačnog razgraničenja koje je postojalo u toku ovog istorijskog perioda na prostoru bivše Jugoslavije. Imajući ovu činjenicu u vidu, odličan je potez autora što je na kraju knjige u okviru Dodatka sabrao sva originalna dokumenta koja ustanovljavaju razgraničenja, pa je tako stvorio čitaocu udoban način referisanja ka svim detaljnijim pojedinostima. Istorijski deo obuhvata odeljke 7–12, sa temama kao što su granice Jugoslavije nakon prvog i drugog svetskog rata, administrativno-teritorijalna, odnosno kasnije i federativna podela na unutrašnjem planu i konačno pregled disolucije SFRJ i priznanja njenih država sukcesora.

Treća celina je savremeno-problemska, obuhvata poglavlja 13. i 14. i bavi se otvorenim graničnim pitanjima između država sukcesora SFRJ, kao što je već i nagovešteno u naslovu same knjige. Autor je organizovao izlaganje po sistemu graničnih parova, tako da se kroz jednu oštromnu analizu, u kojoj se navode po analogiji slučajevi iz međunarodne sudske i arbitražne prakse koji su se bavili istim ili sličnim otvorenim pitanjima, čitalac može upoznati sa svim problemima razgraničenja koji postoje u ovom trenutku između država sukcesora. Za Republiku Srbiju naročito je značajno, i problematično zbog bolnih iskustava prošlosti, pitanje razgraničenja sa Republikom Hrvatskom, i može se reći da baš na ovom mestu autor daje najiscrpniju analizu, kritikujući princip *uti possidetis* kao neprimenjiv u ovom slučaju i zalažući se za sporazumno rešenje koje bi bilo u skladu sa važećim pravilima i principima međunarodnog prava za utvrđivanje granice na graničnim vodama (Dunav). Autor smatra *uti possidetis* jednim principom vezanim za specifičan kon-

tekstualni i istorijski diskurs u razvoju međunarodnog prava, koji je svoje najbolje rezultate postigao kao podrška kolonizovanim narodima u njihovoj borbi za stabilizaciju i mir na granicama nakon sticanja nezavisnosti. U slučaju SFRJ, autor ukazuje na iznuđenost primene ovog principa, što nije dovelo do formalnog utvrđivanja granica niti njihovog povlačenja u skladu sa pravilima međunarodnog prava. Autor u svojoj analizi nije pristrasan, i u slučajevima graničnih sporova između ostalih bivših republika on sledi uvek jednaku argumentaciju koja se bazira na korišćenju mehanizama za mirno rešavanje sporova koje međunarodno pravo u obilju pruža, kao jedinim načinima postizanja pravednih i trajno održivih rešenja za sve zainteresovane strane.

Na kraju izlaganja dat je rezime na srpskom i engleskom jeziku u kome se u sažetom vidu uobličava argumentacija rasprostrta u prethodnim poglavljima. Na samom kraju, dat je opširan dodatak koji sadrži sva zvanična dokumenta poput ugovora o miru, o utvrđivanju granične linije, o opisu granice i tome slično, unutrašnje-pravnih dokumenata iz doba SFRJ vezanih za međusobno razgraničenje područja sadašnjih država sukcesora kao tadašnjih federalnih jedinica, pa konačno i poslednjih međunarodnih ugovora o razgraničenju

koji su usledili nakon raspada države. Izuzetno su zanimljivi oni akti koje potpisuju razne kontrolne komisije i ostala tela, koja se u ranoj fazi konstituisanja i ustrojstva federalnih jedinica i autonomnih pokrajina u sastavu SFRJ javljaju kao organi koji odlučuju o njihovim administrativno-teritorijalnim granicama. Čitajući ove dokumente, čitalac jasno dolazi do uvida u kojoj meri su rešenja donošena bez dubljeg uvida u suštinu problematike na terenu, koliko je bilo u njima političkih, po stanje stvari na terenu neadekvatnih kompromisa, ali i pravnih nedostataka, koji su svi zajedno na duži rok bili neodrživi i za ekonomski, i za fizičko-geografski položaj graničnih područja njima obuhvaćenih, kao i za razvoj kasnijih dobrosusedskih odnosa novonastalih republika.

Knjiga koja je pred nama može da posluži kao svedočanstvo o procesu koji je doveo do situacije otvorenih graničnih pitanja koja danas postoje među državama sukcesorima SFRJ, kao opomena o teškoćama koje će opterećivati njihove međusobne odnose ukoliko se ta pitanja i dalje ne budu formalno-pravno rešavala i konačno kao preporuka o upotrebi međunarodnog prava kao jedinog efikasnog i pravednog instrumenta za rešenje ovih otvorenih pitanja.

Mihajlo VUČIĆ